

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. לקטן אמרו קל וחומר לגדול.....1
- ב. נפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב ... נכסים בחזקתן.....2
- ג. המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין 4
- ד. זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו עליו.....6
- ה. מיניה קאמר מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה.....8
- ו. דאיקני קנה ומכר דאיקני קנה והוריש מאי.....8
- ז. מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן.....10
- ח. שטרי חוב המוקדמין פסוליין והמאוחרין כשריין.....12
- ט. הרי שמכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה כשהוא גובה את הקרן מנכסין משועבדין ואת השבח מנכסין בני חורין.....13
- י. משתעבד לזה ולזה וחזר וקנה מהו לקמא משתעבד או לכתרא משתעבד אמר רב נחמן הא מילתא איבעיא לן ושלחו מתם ראשון קנה רב הונא אמר יחלוקן.....13
- יא. והלכתא יחלוקן.....14
- יב. הרי שמכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה כשהוא גובה את הקרן מנכסין משועבדין ואת השבח מנכסין בני חורין ... חצי שבה.....15

דף קנז.

א. לקטן אמרו קל וחומר לגדול

כבר התבאר במסכת פסחים דף צא: ובקדושין דף מב. ולעיל דף קנו: שעושה אדם¹ שליה איש או אשה ואפילו אשת איש ואפילו עבד ושפחה הואיל והן בני דעת וישנן במקצת מצות נעשין שלוחין למשא ומתן, אבל מי

¹ רמב"ם הלכות שלוחין ושותפין פרק ב הלכה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שאינן בני דעת והן חרש שומה וקטן אינן נעשין שלוחין ולא עושין שליח אחד הקטן ואחד הקטנה².

אולם בזכיה על ידי אחר אין הבדל בין גדולים לקטנים ואפילו לקטן³ בן יום אחד זכין⁴. וכבר התבאר במסכת גיטין דף יא: ובקדושין דף כג. ודרף מב. שהמוכה לחבירו⁵ מתנה על ידי אחר, כיון שהחזיק הזוכה בנכסים או בקרקע או שהגיע השטר לידו זכה המקבל, שזכין לאדם שלא בפניו ואין הנותן יכול לחזור בו, ויד המקבל על העליונה אם רוצה מקבל ואם אינו רוצה משום שלא נח לו במתנות⁶, דכתיב (משלי טו פסוק כז) וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יְחִיָּה, אינו מקבל, שאין זכין לו בעל כרחו.

במה דברים אמורים דמוכה על ידי אחר זכה המקבל, כשאמר לחבירו זכה במתנה זו לפלוני, אבל אם אמר לו הולך מנה זה לפלוני שאני נותנו לו, לא הוי זכין ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע ליד המקבל⁷.

ב. נפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל מורישיו והיתה

עליו כתובת אשה ובעל חוב ... נכסים בחזקתו

נפל הבית⁸ עליו ועל אביו או על אחד ממורישיו, והיה על הבן שטר חוב או כתובה של עצמו, ואין לו לפרוע אלא מאלו הנכסים שראוי היה לירש מאביו,

² חידש לנו שאע"ג שהקטנה והקטן שוין. הו"א משום דאשכחן דקטנה יש לה יד ויש לה חצר שזוכה לה חצרה ויש לה ד' אמות אבל קטן אינו זוכה במתנה עד שתגיע ממש לידו וס"ד קטנה יש לה שליחות לפיכך הוצרך לכתוב דקטן וקטנה לא שייכי בשליחות. יקר תפארת שם

³ שו"ע ונו"כ רמג חי

⁴ וזכין לאדם שלא מדעתו, ואף על פי שאינו בר שליחות, מ"מ אתי לכלל שליחות, בדברי משפט הביא מדברי הר"ן ריש פרק האיש מקדש דאף דתיקנו רבנן לקטן זכיה ע"י אחר, מ"מ אינו יכול לעשות שליח, דבשליחות מילתא אלימתא הוא, וביאר הדב"מ דבריו שאם שלח הקטן שליח לקבל עבורו מתנה, לא אמרינן דהוי כאילו זכה עבורו ואין הקטן יכול לחזור, דבזה לא תיקנו לקטן שליחות, ודינו כזכיה ע"י אחר ויכול הקטן לומר איני רוצה במתנה, כמו גבי גדול, שאין זכין לו בעל כרחו, ואף אם נאמר דאמירת קטן לאו כלום היא, מ"מ לא תיקנו לו זכיה בע"כ, וכתב עוד דאפשר שאם בא השליח ואמר לנותן, קטן פלוני עשאי שליח לקבל והנותן מסר לשליח, אינו בכלל זכיה כלל, שלא זכה הקטן, שהרי לא נתן לו אלא ע"ד שליחות הקטן ולא מדין זכיה, ושליחות הקטן אינה כלום, עיין שם.

⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ רמג א

⁶ או כגון שיש בהמתנה עבדים והיה צריך לפרנסן. סמ"ע שם ב

⁷ מיהו אם חוזר בו אם המקבל הוא עשיר יש בו משום מחוסרי אמנה, ואם המקבל עני עיי"ש בשו"ע ונו"כ

⁸ שו"ע ונו"כ רפ יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יורשי האב אומרים הבן מת תחלה ולא ירש כלום, ולא יגבו הכתובה או הבעלי חובות מאלו הנכסים שהיה ראוי לירש ולא ירש⁹, והאשה ובעלי חובות אומרים האב מת תחלה והנכסים בחזקת יורשי אב ונגבה מהם את חובותינו, על בעלי החובות והאשה להביא ראיה שהאב מת תחלה, ואם לא יביאו ראיה לא יטלו כלום, שהנכסים בחזקת יורשי האב הם¹⁰.

נפל הבית¹¹ על הלוח ועל מורישו, ולא נודע מי מהם מת תחלה, הנכסים בחזקת יורשים ואין בעל חוב גובה מירושה זו¹².

בעל ואשתו וד' בנותיהם¹³ שמתו ויש ספק מי מת תחלה, ויורשי האשה תובעים כתובתה מיורשי הבעל¹⁴, הרי שניהם מוחזקים בשוה ויחלוקו¹⁵

⁹ שכיון שמת בנו בחייו אינן משתלמין אלא מהמוחזק ולא מהראוי לו לבוא בירושתו, סמ"ע שם כו. אבל לפי מ"ש שם דיש פוסקי' דב"ה נוטל בראוי א"כ הכא היינו טעמא משום דהיורשים אומרים מאבואה דאבא קאתינא וכמ"ש שם א"נ יורשים היינו אחיו מורישיו אחי דאבוי וכן הוא בש"ס פ' מ"ש מפ"י רשב"ם שאומרים ראובן מת ראשון ואחריו מת יעקב אביו וירשנו כל נכסיו של אבינו ואין לראובן אחיו [אחינו] חלק בהן שהרי הוא מת תחלה ובן אין לו דהכא ודאי לאו מכה ראובן באין לירש שהרי גם הם ראויים לירש יעקב כמוהו מורישיו אחי דאבואה אחי יעקב עשו דוד ראובן ובנפל הבית עליו ועל מורישיו דהיינו עשו אחי יעקב אביו יורשי מורישיו כגון אחי עשו אומרים ראובן מת תחלה ועשו מת אחרון ואנו יורשי' כל נכסיו כי לא יירש ראובן בן יעקב בנכסיו עשו דודו תחת יעקב אבינו [אביו] שמת כבר שהרי ראובן מת תחלה ואח"כ מת עשו אבל אי ליכא לא הא ולא הא כגון שנפלו לו נכסים לאח"מ מאבי אמו שאחיו מן האב אינן יכולים לירש אם לא מכחו ב"ח גובה מהן למ"ד ב"ח גובה בראוי וכמ"ש שם אבל חובות אשה בכל ענין אינה גובה דהא קי"ל דאינה נגיבת מן הראוי וכמו שנתבאר בא"ע סי' ק' ס"ב. ש"ך שם ג

¹⁰ שהרי הם יורשים ודאי או מן האב או מן הבן וכמוחזקים דמי, שהרי האב היה מוחזק בנכסיו ואלו באים מכחו ובעלי חובות וכתובה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי

¹¹ שו"ע ונו"כ קד מז ורפ יב

¹² והיינו שלא היו לו נכסים אחרים, ואם הלוח מת תחלה, אין בע"ח גובה מהם, או מדין ראוי, או מדין מכח אבואה דאבא אתינא, אבל אם מת מורישו קודם, הרי זכה בירושה בחייו, ובע"ח גובה מהם, וכיון שהדבר ספק, והיורשים הם ודאי, אין ספק מוציא מידי ודאי.

¹³ רמ"א רפ יב

¹⁴ כאן הספק הוא לענין כתובת האשה, שאם מתה תחלה או קודם אחת מבנותיה, אז אפילו בעלה מת קודם וזכתה בכתובתה, מ"מ בתה ויורשיה קודמים לשאר יורשיה, וא"כ אין ליורשיה כלום, ורק אם מתה באחרונה, יש ליורשיה זכות בכתובתה.

¹⁵ וכתב הרמ"א הטעם דכל קבוע כמחצה על מחצה, והיינו שלא נאמר דכיון שיש כאן ספק לגבי האב ולגבי ד' בנותיו, וכל אחד מהם שמת באחרונה גורע מזכות כתובת האם, ויש מקום לומר דאזלינן בתר רוב תביעות ומחלקים הירושה לוי' חלקים, ומחלק הששית תיטול כתובתה, קמ"ל דלא אמרינן כן, אלא דכל קבוע כמחצה על מחצה, וכאילו מוחזקות שתיהן בשוה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יורשי האשה עם יורשי הבעל¹⁶, ואם היו הבנות נשואות וכל אחד מבעליהן תובע חלקו בירושה, מחלקים הירושה לששה חלקים, ד' חלקים לכל אחד מהבעלים¹⁷, וחלק אחד לשאר יורשי האב, והחלק הששי לכתובת האשה.

ג. המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין

כבר התבאר במסכת קידושין דף יג: ולעיל דף מב. שדבר תורה אחד¹⁸ מלוה בשטר ואחד מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים דקי"ל שיעבודא דאורייתא, כלומר מיד שמלוה המלוה מעות לחבירו, משועבדים כל נכסיו למלוה מן התורה בעד הלואה זו¹⁹, דכתיב (דברים כד פסוק יא) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה נֹשֵׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלַיךְ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה וְנוֹשֵׂה בֵּין בֶּשֶׁטֶר בֵּין בַּעַל פֶּה מִשְׁמַע²⁰,

¹⁶ ונראה שגובה כתובתה עד כדי מחצית הירושה, והיינו שאם כתובתה יותר מחצי הירושה אין לה אלא חצי הירושה, ואם כתובתה פחות מחצי הירושה, אין לה אלא כתובתה. פתחי חושן חלק ט פרק א הערה קיא
¹⁷ רמ"א שם, דאזלינן בטר התביעות, וכל אחד תובע ולכל אחד זכות שוה, ולכן חולקים לפי התביעות, ויורשי האב, אפילו הם כמה אין להם רק חלק ששית, דכולם מכה תביעה אחת באו. ובנה"מ (סק"ח) הקשה מהא דסעיף י גבי נפל הבית עליו ועל בתו נשואה, דאמרינן שאין לבעל כלום, ומחלק בדוחק דשאי הכא שאין חזקה לשום אחד מהם. עיין שם, ועיי' ערוה"ש, ועיי' שו"ת מנחת יצחק (ח"א סימן סט)
¹⁸ שו"ע ונו"ב חו"מ לפ א וקיא א

¹⁹ ובש"ך סק"ב כתב בשם הב"י שמעיקר הדין שיעבודא דאורייתא (והיינו שמדאורייתא נשתעבדו נכסיו לפרוע מהם אף ממשועבדים), אלא שחכמים תיקנו שלא לגבות במלוה ע"פ ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות, והש"ך האריך לדון אם אמרינן שיעבודא דאורייתא או לא, ודן שם בדין מלוה הכתובה בתורה (והיינו חוב שנתחייב לו שלא בתורת הלואה אלא שמדין התורה חייב לתת לו) אם דינו כמלוה ע"פ או כמלוה בשטר (ולהלכה קי"ל דלאו כמלוה בשטר הוא, עיי' ש"ך יו"ד סימן שה ס"ק כא, וכתב בשער משפט סימן ע סק"א בשם הרמ"ע דהיינו שלא לגבות ממשועבדי, אבל לענין טענת פרעתי אינו נאמן במלוה הכתובה בתורה, דהוי עכ"פ כמעשה ב"ד שאינו יכול לטעון פרעתי), וכן אם גובה מעבדים, ובעיקר פלוגתא דשיעבודא דאורייתא האריכו האחרונים, בש"ך שם סיים ומכל מקום אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים הגדולים, רק שלפע"ד דין זה אי שיעבודא דאורייתא או לא, עכ"פ הוי ספיקא דדינא ובאורים שם כתב עיין בתומים שהעליתי דהעיקר כדברי האומרים שיעבודא דאורייתא בכל דבר, ואין לומר קים ליה כמ"ד שיעבודא לאו תורה, ע"ש שהארכתי. מיהו במטלטלין ומכל שכן בעבדים דיכול להבריחן, ועבדים גם כן לשחררן, שיעבודא לאו דאורייתא, ע"ש. ועיין בתשובת משכנות יעקב סי' (מ"ז) [כ"א] שהאריך הרבה בזה, ומסיים, מכל הלין ראיות נראה שהעיקר כדעת הסוברים שיעבודא דאורייתא, ע"ש ואין כאן מקומו כיון שאינו נוגע כל כך לדינא, כמ"ש הנה"מ סק"ב.

²⁰ ואמרה תורה יוציא אליך את העבוט שמע מינה שכל מטלטליו משועבדים לו, והוא הדין מקרקעות, דכל שכן הוא שדרך המלוין לסמוך עליהן יותר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אבל חז"ל תקנו דמלוה על פה לא יגבה ממשועבדים אלא מבני חורי²¹. ואיזהו הם משועבדים²², כגון שמכר הלוח קרקעותיו לאחרים אחר שלוח מזה²³, או שנתנם במתנה²⁴, ונכסים בני חורין הם נכסי הלוח וקרקעותיו שלא מכרם. ואיזה נקרא מלוה על פה, המלוה את חבירו בעדים ולא נתן לו שטר או שהודה לו בפני עדים שחייב לו, זהו נקרא מלוה על פה, ואינו גובה מהמשועבדים אלא מבני חורין.

וכבר התבאר במסכת ב"מ דף יג: שהמלוה את חבירו בעדים²⁵, ולא צוה לכתוב שטר, וכ"ש שלא בעדים ואינו מכחיש ההלואה. או שהודה לו בפני עדים שהוא חייב לו, ה"ז מלוה על פה, שאינו גובה אלא מנכסים בני חורין²⁶, והיינו נכסים שביד הלוח בין מקרקע ובין ממטלטלין, אבל אינו יכול לגבות מנכסים משועבדים²⁷, והיינו נכסים שמכר הלוח או שנתן במתנה לאחרים, ומעיקר הדין גובה מן היורשים גם במלוה ע"פ, אלא שיש כמה סייגים באיזה אופן גובה מהיורשים, כמבואר בשו"ע²⁸.

²¹ ומה טעם אמרו דמלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות שלא ידעו שזה המוכר חייב כלום, ואם היו יודעים לא היו קונים מיראתם שמא יטרפו מהם, אבל כשהיא מלוה בשטר כיון דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי לקלא ולקוחות אפסידו אנפשיהו, כיון שידעו שזה היה חייב והם הלכו וקנו ממנו.

²² לבוש לט א וסמ"ע לט ב

²³ ונקראו משועבדים לפי שאף על פי שהם ברשות הקונה הם משועבדים לבעל חוב של המוכר מעת שהלוהו ²⁴ דבענינים הללו נתנו למקבל מתנה דין לוקח, דאילולא שקיבל הנאה ממנו לא היה נותן לו, סמ"ע שם.

²⁵ שו"ע ונו"כ לט א, קיא א

²⁶ ובש"ך סק"ב כתב בשם הב"י שמעיקר הדין שעבודא דאורייתא (והיינו שמדאורייתא נשתעבדו נכסיו לפרוע מהם אף ממשועבדים), אלא שחכמים תיקנו שלא לגבות במלוה ע"פ ממשועבדים, משום פסידא דלקוחות, והש"ך האריך לדון אם אמרינן שעבודא דאורייתא או לא, ודן שם בדין מלוה הכתובה בתורה (והיינו חוב שנתחייב לו שלא בתורת הלואה אלא שמדין התורה חייב לתת לו) אם דינו כמלוה ע"פ או כמלוה בשטר (ולהלכה קי"ל דלאו כמלוה בשטר הוא, עי' ש"ך י"ד סימן שה ס"ק כא, וכתב בשער משפט סימן ע סק"א בשם הרמ"ע דהיינו שלא לגבות ממשעבדי, אבל לענין טענת פרעתי אינו נאמן במלוה הכתובה בתורה, דהוי עכ"פ כמעשה ב"ד שאינו יכול למעון פרעתי), וכן אם גובה מעבדים, ובעיקר פלוגתא דשעבודא דאורייתא האריכו האחרונים, ואין כאן מקומו כיון שאינו נוגע כל כך לדינא, כמ"ש הגה"מ סק"ב.

²⁷ וביאר הסמ"ע משום שהלוקח או המקבל לא ידע מההלואה, שבלא שטר אין קול להלואה דמסתמא לא ניהא שיצא עליו קול שלוח, ואין כאן עדים שיוציאו הקול, ונמצא הלוקח מפסיד אם יוציאו ממנו, ואף במקבל מתנה חששו ויש לו דין כלוקח, דמסתמא קיבל ממנו הנאה, והוא מפני תקנת השוק שלא ימנעו מלקנות ולמכור, ובנחל יצחק סימן קיא דן בנותן מתנה מהיום ולאחר מיתה אם לא אחזור בי, אם בע"ח גובה מאותה מתנה

²⁸ כמבואר בסימן קח, משום דחיישינן שמא פרע האב החוב בחייו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מלוה בשטר גובה ממשועבדים²⁹, והיינו שגובה מנכסים שמכר או נתן הלוה לאחר ההלוואה, שמכיון שמלוה בשטר יש לו קול, ועל הלוקח להזהר שלא לקנות ממי שיש עליו חובות שלא יטרוף ממנו המלוה, ומכך שלא נזהר הפסיד הוא לעצמו, אבל אינו גובה מלקוחות שקנו קודם ההלוואה, שהרי לא נשתעברו למלוה משעת הלוואה.

ואפילו לא נכתב אחריות בשטר³⁰ גובה ממשועבדים, שאחריות טעות סופר הוא, אבל אינו גובה ממשועבדים כל זמן שיש ביד הלוה בני חורין, אפילו זיבורית.

אם יש עדים שקנו מידו אף על פי שלא נכתב שטר יש אומרים³¹ שגובה ממשעבדי.

ד. זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול

למשכנו עליו

כבר התבאר במסכת כתובות דף קי. שראובן הוציא³² שטר חוב על שמעון, ושמעון הוציא שטר³³ שראובן מכר לו שדהו אחר שהגיע פרעון שטר³⁴, ואומר לו פרעתיך שטרך ואח"כ קניתי ממך את השדה, וזה לי הוכחה וראיה שאם הייתי חייב לך כשקניתי ממך את השדה היה לך ליפרע ממני ולא למכור לי שדך. אם הוא במקום שנוהגין שמי שקונה שדה נותן מעות ואח"כ כותבין לו שטר, טענתו טענה, שלא היה לו לכתוב שטר המכירה אחר שקבל

²⁹ שם ושם וש"ע ס א

³⁰ עיקר לשון אחריות בשטר שמוזכר בגמרא הוא גבי לוקח שדה מחבירו והושש שמא גזולה היא ויקחנה הגולן ממנו או שמא יטרוף ממנו המלוה, הרי המוכר מקבל עליו אחריות שיוכל הלוקח לחזור עליו (עי' ש"ע סימן רכה ובסמ"ע סק"ה), ולשון אחריות האמור כאן הוא שמקבל הלוה עליו אחריות החוב ומשעבד נכסיו שיהיו אחראים לגבות מהם, ומשמע מכאן שמעיקר הדין היו כותבים כן בשטר שאחריות שטר זה קיבל עליו לפרוע ממנו ומנכסיו.

³¹ ש"ע סימן לט סעיף א, ובש"ע אהע"ז סימן סו סעיף א, וביאר הסמ"ע סק"ב דכיון שקנה בקנין סודר (והיינו שנתנו סודר ללוה והתחייב בזה לשעבר), אמרינן דכיון שהקנה לו בעין יפה כ"כ ודאי שאינו מקפיד שיצא הקול, ועדי הקנין מוציאין הקול, וה"ז כמלוה בשטר, והרמ"א באהע"ז שם כתב שאין לסמוך ע"ז כי אם בשעת הדחק, וכן משמע בביאור הגר"א שכן דעת הפוסקים, ובכנה"ג סימן ע כתב דאפשר דהב"י ס"ל דאפילו אם נאמר שאינו גובה ממשעבדי, לענין פרעתי לכו"ע אינו נאמן, ומ"מ מסיק דגם בזה איכא פלוגתא, ועי' כנה"ג סימן לט הגהב"י אות כ, ועי' עוד לעיל פרק יא סעיף לא ובהערות שם.

³² ש"ע ונו"ב הו"מ פה א

³³ דוקא כשמוציא שטר או מברר בעדים, הא לאו הכי נאמן ראובן במינו דלא מכרתי לך ולא קיבלתי ממך

מעות. ש"ך שם א

³⁴ סמ"ע שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

המעוות, ונאמן הלוח לומר פרעתי ושובר היה לי ואבר, ואפילו שיש בו נאמנות שהוכחה זו עדיפא, ואם הוא טוען מזויף הוא, אינו נאמן כיון שהשטר מקויים³⁵.

ואם עדיין לא הגיע זמן פירעון שטרו כשקנה ממנו השדה³⁶, אינו יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע את שלך, שהרי עדיין לא הגיע זמנו וזה היה צריך למעות.

ואם הוא במקום שכותבין את השטר ואח"כ נותנין המעות, אף על פי שהגיע זמנו אין טענתו טענה, שזה יאמר לו לא מכרתי לך את השדה אלא כדי שיהיה לי ממה לגבות ממך חובי, כי יראתי פן תאמר אין לך במה לשלם, ולכך הוכרחתי לכתוב לך שטרך ולתת לך את השדה אף על פי שהיית חייב לי, ואין זה יכול לומר לו היה לך למסור מודעא קודם שכתבת השטר, שזה יאמר הברך חברא אית ליה ויראתי פן יודעו לך הדברים³⁷, ותחזור בך מהמקח באמרך אין לך מעות³⁸.

³⁵ ולי נראה דליכא מאן דפליגי בהא, דחלילה לפסול שטר מקויים בטענת מזויף משום הוכחה מה שאנו רואין בעין שאינו כן. ש"ך שם ד

³⁶ אפילו היה ביומא דמישלם זמנו מ"מ לא היה יכול לכופו לפרוע לו אז ביומו, כ"כ הסמ"ע [סק"ג]. ואף שיש לחלק, דהתם טעמא הוא כדאמרינן בש"ס [כתובות ק"י ע"א] דעביד אינש דיזיף ליומא, אבל מאן לימא לן שמוכר אדם שדה ליומיה, מ"מ נראה עיקר כהסמ"ע, ודוק. ש"ך שם ה

³⁷ והקשה הט"ז דא"כ בכל מכירה באונס נימא שלבן לא מסר מודעא משום דחברך חברא אית ליה, ומה שתירץ הסמ"ע דשאני הכא שסמך על השטר שבידו, דהה"מ דהא במכירתו מרע לשטרא, ואם תאמר דרבנן ס"ל שאין השטר מתקלקל ע"כ כך, א"כ א"צ מודעא ולמה להו למימר חברך חברא אית ליה, וע"כ תירץ הט"ז דבהכי פליגי אדמון וחכמים, דבמכירת השדה יש פנים לטובת הלוח שיש בו כמו הודאה שאינו חייב לו, ויש פנים לטובת המוכר שיהיה לו למשכנו, וס"ל לאדמון דטובת הלוח עיקר, דאם לטובת המלוה היה לו לכתוב מודעא בסתר שלא תזיק לו המכירה, ורבנן ס"ל שלא רצה המוכר להכנס בספק זה, דשמא כל הטובה שלו תתקלקל, וע"כ אינו כותב מודעא וסומך על שהב"ד ידעו מעצמם שכונתו היתה כדי למשכנו, משא"כ בעלמא שלא יוכלו הבי"ד לידע איך היה. והחכ"צ בהנהגותיו כתב דלא קשה מידי, דבכל מודעא יש סברא דאגב אונסיה וזווי גמר ומקנה, וכל שלא מסר מודעא אין לנו הוכחה נגד סברא זו, משא"כ הכא שיש לו שטר חוב מקודם על הלוח, ואנו רוצים לבטלו מכח מכירת השדה, וכיון שיש סברא דחברך חברא אית ליה, ואין המכירה הוכחה, אין אנו יכולים לבטל השטר, עיין שם, וכעין זה כתב בנה"מ סק"ד, ועיי' שער משפט שם.

³⁸ סמ"ע שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם הוא במקום שקונים בכסף לבד בלי שטר, י"א שגם כן לא הפסיד שטרו, שטוען תיכף כשלקחתי ממך כסף השדה, נתנה לך השדה ולא היה אפשר לחזור מהמכירה כלל³⁹. וי"א⁴⁰ שהפסיד שטרו.

ה. מיניה קאמר מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה

המלוה⁴¹ את חבירו על פה, אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוח, אבל אינו טורף לא מהלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן, כמו שהתבאר, אבל מכל מה שימצא בידו, גובה, בין קרקע בין מטלטלים, אפי' קנאם אחר הלואה.

ו. דאי קני קנה ומכר דאי קני קנה והוריש מאי

כבר התבאר לעיל דף מד: שיכול לשעבד⁴² נכסים שלא באו לעולם ואינם ברשותו⁴³, שאם לזה וכתב בפירוש שמשעבד נכסים שיקנה, משתעבד

³⁹ אורים שם ו

⁴⁰ קצוה"ח שם א ונתיה"מ ה

⁴¹ שו"ע ונו"כ קיא א

⁴² שו"ע ונו"כ קיב א

⁴³ ובקצה"ח שם סק"א כתב לבאר למה יכול לשעבד דשלב"ל, ומ"ש ממקנה דשלב"ל שאינו מועיל, והרי מצינו ששיעבוד גרע מקנין, ולכאורה אפשר לפרש דקנין בעי דעת מקנה וקונה, וכיון שלב"ל אינו בר קנין, אבל שיעבוד חייל ממילא, ולמ"ד שעבודא דאורייתא חל אפילו לא שעבד בפירוש, ולכן גם בדשלב"ל יכול לשעבדן, אלא שמסוגית הגמרא משמע דעל נכסים שאינם ברשותו לא אמרינן שעבודא דאורייתא, ומשמע מדברי הרמב"ם דאף כשכתב דאקני אינו משתעבד מן התורה והביא בשם שו"ת מהרי"ט שהסביר דשאני שעבוד שחל על גופו שהוא בעולם, אבל כשהזוכה אינו בעולם אין כאן למי לזכות, ומשמע דס"ל דשעבוד חשיב כעין חיוב על גופו, ואי אפשר לומר כן, דבשלמא חיוב על גופו חל אפילו על דברים שאינם בעולם, משום דגופו נתחייב וכל מה שיש לו משועבד אפילו לא היה בעולם בשעת חיוב, אבל שעבוד אינו על גופו אלא על גוף הנכסים, שהרי גובה אף מנכסים שמכר, וע"כ כתב הקצה"ח שמדאורייתא אין חילוק בין שעבוד לקנין, והך שעבוד דאקני אינו אלא מדברי סופרים שלא תנעול דלת בפני לווים, והיינו דוקא כשהלוה כבר נתחייב אלא שאין לו נכסים, תיקנו חז"ל שיגבה אפילו מנכסים שקנה אח"כ, אבל כשמתחייב לדבר שאינו בעולם שלא חל חיוב על גופו, לא שייך תקנה שישתעבד למי שאינו בעולם, ועי' טבעת החושן שם, ועי' מדברי הקצה"ח בסימן ס והבאתי דבריו בפרק יח הערה לה. ובסימן קטו סק"א כתב הקצה"ח שאינו יכול לשעבד דקל לפירותיו, דבשלמא כשמקנה לו דקל לפירותיו והדקל בעולם, הרי קנה גוף הדקל, ומדקל שלו צמחו הפירות, אבל גבי שעבוד אין לו בגוף הקרקע כלום, ואין בע"ח גובה משבח אלא מחמת השבח בדמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא, ואין השעבוד יכול לחול על הפירות שיוצאים ממנו, ועי"ש שהביא דברי המהרי"ט שאינו סובר כן, ועי' טבעת החושן שם, ועי' אורחות המשפטים ח"ג בהשמטות לכלל יורשים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ויכולים בע"ח לגבות מהם, ואינו יכול לחזור אפילו קודם שבא לרשותו⁴⁴, ויש אומרים⁴⁵ שקודם שבאו לרשותו יכול לחזור.

ודוקא⁴⁶ שפירש לו בפירוש, אבל אם לא כתב לו דאקנה, לא. וי"א⁴⁷ כיון דקיימא לן אחריות טעות סופר, הוא כל מה שראוי להשתעבד אמרינן ביה טעות סופר, ואפילו דאקנה נמי

שעבד לו מטלטלין אנב קרקע⁴⁸, אז יש למטלטלין דין קרקעי אף לטרופ במה שמכר אח"כ, ומן הדין טורף המטלטלין מלקוחות כמו שהוא טורף קרקע.

ואם הקנה לו מטלטלין אנב קרקע והיו לו מקרקעי בעת השיעבוד, ולא היה לו מטלטלין וכתב לו דאקנה⁴⁹, אפילו מכר הקרקעות קודם שקנה המטלטלין הרי המלוה טורף מהם דמשעת כתיבה חל שיעבודו⁵⁰, והוא שכתב לו דלא כאסמכתא לפרש שדעתו סומכת על המטלטלין כמו על הקרקע⁵¹, ואם אומר לו מעכשיו⁵² אין צריך לפרש דלא כאסמכתא⁵³, וצריך לכתוב גם דלא

⁴⁴ רמ"א שם בדיעה שניה

⁴⁵ רמ"א שם, והוא דעת הרשב"א דשעבוד לרבנן לא עדיף ממקנה לר"מ דס"ל אדם מקנה דשלב"ל, ומ"מ כל שלא בא לעולם יכול לחזור, והש"ך בסימן רט סק"ח הביא בשם הלבוש שהכריע כדעת הרשב"א, והש"ך דחה דבריו, ובסימן קיב סק"ב האריך להוכיח דלא קי"ל כהרשב"א, ועיין בקצה"ח סק"ג והט"ז כתב שהעיקר כהחולקים על הרשב"א, דשעבוד עדיף מקנין, והתומים מסיק דהעיקר כהרשב"א, עיין שם.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁷ רמ"א שם הש"ך האריך בזה להכריע כדעת הי"א ע"ש

⁴⁸ שו"ע ונו"כ סא, קיג א

⁴⁹ סמ"ע שם ד

⁵⁰ המגיד משנה פ"ח דמלוה [שם] [והד"מ [סעיף ג'] . וכתבתי בהגד"מ עוד טעם לדבר, דכיון דהיה להלוה קרקע בעת ההלוואה והשעבוד, ואם היה רוצה היה יכול לטרופ הקרקע מיד הלוקח, והוה כאילו הקרקע עדיין ביד הלוה לשעבד לו אנבן המטלטלין, דהרי ודאי המלוה מזכה לו אותה קרקע לטובתו כדי שיקנה לו אנבה. סמ"ע שם ה

⁵¹ מפני שעיקר השיעבוד הוא על הקרקעות ושיעבוד מטלטלי אנב מקרקעי דומה לשיעבוד הערב, שהוא כאסמכתא שאם לא יפרע לו הלוה יפרע הערב, אף כאן אם לא ימצאו קרקע שיפרע מן המטלטלין המשועבדין, על כן צריך לפרש שדעתו סומכת על המטלטלין כמו על הקרקע. לבוש וסמ"ע שם ז

⁵² עיין תומים [סק"ג] דמעכשיו לא מהני במטלטלין שלא היו לו בשעת שעבוד, ע"ש. ויש לעיין בזה לפי מ"ש הרשב"א בפ"ג דקדושין [ס"ג ע"א] ע"ש, דהמקנה דבר שלא בא לעולם לר' מאיר, אף דיכול לחזור בו, מ"מ אם כתב מעכשיו אינו יכול לחזור. א"כ מכ"ש בשעבוד דעדיף מקנין לר' מאיר, כמ"ש הש"ך בסימן קי"ב [סק"ב]. נתידה"מ שם א

⁵³ שכל קנין מעכשיו קונה אפילו באסמכתא, דכיון שהקנה לו מעכשיו הרי דעתו סומכת עליו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כטופסי דשטרי, לומר ששטר זה נכתב לשם שיעבוד גמור לא כדרך שכותבין טופס שטרות⁵⁴, ויש מפרשים שפירושו שזה השטר יהא נדרש לבעל השטר בכל דבריו שתהיה ידו על העליונה, לא כטופסי דשטרא שדורשין אותו להיות ידו על התחתונה. ולכן כותבים בשטר שמשעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי דקנינא ודאנא עתיד למקני⁵⁵ דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי, וטורף אף ממטלטלים שקנה אחר שלוה ומכרם או נתנם, כשם שהוא טורף מהקרקעות.

ובזמן הזה אין גובים ממטלטלין משועבדים אפילו שעבד לו אגב קרקע⁵⁶, משום תקנת השוק, שאם לא כן לא ירצה שום אדם לקנות מטלטלין אצל חבירו, וכתב בכנה"ג שאפילו תפס מוציאין מידו.

ז. מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן

מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם⁵⁷, אולם אם מת הלוח ולא הוריש כלום, אין היורשים חייבים לפרוע חוב אביהם, ואפילו משום מצוה אין כאן, ומכל מקום ראוי⁵⁸ לבנים לפרוע חוב אביהם.

⁵⁴ שאין כותבין אותם לשיעבוד אלא להעתיק ממנו שטרות אחרות ולא לגבות בו, זה איננו כן אלא כתוב כדי לגבות בו.

⁵⁵ בפרק מי שמת [דרף קנ"ז] [ע"ב]] מסקנת הגמרא דאפילו רבנן דפליגי אר"מ ואמרי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, יכול לשעבד דבר שלא בא לעולם, ופירושו רשב"ם [שם ע"א ד"ה אלא כין] והנ"י [שם ע"ד ע"א מדפי הרי"ף] הטעם, דאלמוהו רבנן לשעבוד יותר מקנין כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין, וע"ש מ"ש עוד. סמ"ע ס ב שו"ע ונו"כ ס א

⁵⁷ שו"ע ונו"כ קז א

⁵⁸ ע"י סמ"ע שם סק"א דאע"פ שנגנאי הוא לאביהם שהוא בכלל לוח רשע ולא ישלם, אינו אלא משום כיבוד אב דקיי"ל שהוא משל אב, וכיון שלא ירשו, אין עליהם מצות כיבוד מממון שלהם. ומטעם זה הוסיף בשו"ע הרב (הלכות מכירה סעיף ז) שאפילו צוה להם לפרוע פטורים. ובערוה"ש כתב שאם היה ביד האב לשלם ולא ישלם, ואח"כ ירד מנכסיו, או שמתחלה לוח כשלא היה לו לשלם, ונמצא שהאב בכלל לוח, מדת חסידות לבן להציל האב מעונש, ולהשתוות עם בעלי החובות שימחלו לו. ומשמע מדברי הפוסקים, וכן מבואר בספרי מוסר, שאף לאחר מיתה שייך ענין פרעון חוב או מחילה, ואף על פי שאין הפרעון נעשה על ידו, ואף לא מממונו, ואין דינ זכיה ושליחות במת, מ"מ יש בזה תיקון עון גזל, ויש בזה תיקון לנשמתו, ואכמ"ל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הניח להם קרקעות, או מטלטלין לאחר תקנת הגאונים⁵⁹, מצוה על היורשים⁶⁰ לפרוע חוב⁶¹ אביהם⁶², וכופין אותם על כך⁶³, אם יש בנכסים⁶⁴ שיעור החוב.

דף קנז:

⁵⁹ מדינא דגמרא אין יורשים חייבים לפרוע אלא כשירשו קרקע, אבל לא ממטלטלין (ואם תפס ממטלטלין מחיים גובה מהם אף מדינא דגמרא, כמבואר בסימן סד סעיף א, ובסימן צו סעיף טז וסימן קז סעיף ה. וכתב הפני" ב' בגימין דף לו שלענין זה אף משכון בשעת הלואה מיקרי תפס, ועי' שער משפט סימן קז באם תפס מטלטלי היורשים אם מיקרי תפס), והריב"ש סימן שצב כתב שמדיני שמים חייבים אף מדינא דגמרא. והגאונים תיקנו שיהא בע"ח גובה גם ממטלטלין שירשו, ופסק בשו"ע שתקנת הגאונים היא אפילו במלוה על פה, ועי' בסמ"ע וש"ך שם שדעת הרא"ש שבזמן הזה שיש סמיכות דעת גם על מטלטלין, חזר דין מטלטלין כדין קרקע אף מדינא דגמרא. ועי' אמרי בינה דיני גביית חוב סימן יב. כתב בשער משפט סימן קה סק"ד וסימן קז סק"א שאף לאחר תקנת הגאונים יש ג"מ בין שעבוד מדינא לבין שעבוד מכח התקנה, שאם היו היורשים חייבים גם חוב עצמם לאחרים, ולא הניח להם אביהם כי אם מטלטלין, כיון ששעבוד שלהם הוא מדינא, הוא קודם לחוב אביהם מכח התקנה.

⁶⁰ מבואר בפוסקים שאפילו קטנים חייבים, עי' חקרי לב חו"מ סימן סט (ובסימן ע מסתפק אם יש מצוה גם בחוב גזל ונזיקין). ובשו"ת תשורת ש"י סימן תקצא כתב שבמקום שיש פלוגתא אם היורשים חייבים, אינם יכולים לטעון קים לי, שאין זה מדיני ממונות, אלא בחיוב לקיים המצוה מספק, עיין שם.

⁶¹ וכל סוגי החובות שהיה חייב אביהם גובים מן היורשים, אבל קנס אין היורשים חייבים, כמ"ש בשו"ע סימן קה סעיף ב, ועי' בש"ך שם לענין מלשינות שהוא מדינא דגרמי, וכן בקנס לאחר שעמד בדין, ועי' נחל יצחק. ובאמרי בינה דיני גביית חוב סימן יג מסתפק בחוב מדיני שמים אם מצוה על היורשים לפרוע. ובדין נדרי אביהם לצדקה, עי' ספר צדקה ומשפט פרק ד סעיף כה, ועי' שו"ת תשורת ש"י ח"א סימן תקנא וסימן תקסה בענין חוב נדר וחוב נדוניא אם גובין מן היורשים.

⁶² בערך ש"י לאהע"ז סימן קה דן אם בע"ח גובה מפיצוים שקיבלו היורשים מרוצחו של האב עפ"י ערכאות, ויש לדון בכיוצא בזה בדמי בטוח חיים, אלא שנראה שאף אם נאמר בנדרן הערך ש"י שאינו גובה, יש לצדד בדמי בטוח הבאים מחמת תשלומים של האב, שיש מקום לומר שהם בכלל נכסי האב, ובע"ח גובה מהם. ועי' משל"מ פכ"א מה' מלוה הלכה א שהאריך בזה, והחזו"א ב"ק סימן י ס"ק טו כתב בפשיטות שכל שאינו חייב מדין תורה לשלם עבור הנהרג (לאפוקי כופר), אף על פי שבדיניהם חייב, אין בע"ח גובה מתשלומין אלה, שכתב דיניהם אינו אלא לחייב ליתן ליורשים, אבל אין בזה דין ירושה, עיין שם, וגם לפי דבריו נראה שבדמי בטוח שנתחייבה החברה לשלם לאחר מותו מכח תשלומין, יש סברא לומר כמ"ש, ובע"ח גובה מדמי בטוח, ועי' שו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן עו וח"ו סימן קלז, ולכאורה הוי בזה דין ראוי. פתחי חושן חלק א פרק ט הערה ה.

⁶³ ולאחר תקנת הגאונים כופין אף במטלטלין. ומ"מ אף קודם תקנת הגאונים יש מצוה לפרוע מדין כיבוד אב אף ממטלטלין, שהרי ממון האב הוא ולא משלהם (בשו"ת רעק"א סימן סח מצדד לומר שממון שירשו אינו ממש של בן), אלא שממצות כיבוד אין כופין, משום דהו"ל מ"ע שמתן שכרה בצדה, ודעת הרמב"ן שאף משום מצוה אם רצו ב"ד כופין, ועי' נו"כ שם.

⁶⁴ ביאר בערוה"ש שיכולים היורשים לסלק בדבר אחר כשיעור שירשו, ואין הבע"ח יכול לתבוע החפץ שירשו דוקא, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ח. שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין

כבר התבאר במסכת ראש השנה דף ב: ובב"מ דף יז: ודרף עב. ששטרי חוב⁶⁵ המוקדמים, כלומר שהזמן המופיע בשטר קודם לזמן שבו אירע תוכן השטר, פסולים, שהרי טורף בהם לקוחות שלא כדין. ולפיכך קנסו אותם חכמים, ולא יגבה בשטר מוקדם אלא מבני חורין⁶⁶, גזרה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו.

וכשבא⁶⁷ לבית דין בשטר כזה לתבוע את הלוח, גובה בו מיד מבני חורין וקורעין את השטר, או שכותבין לו פסק דין על הלוח וממילא טורף אף ממשעבדי מיום שנכתב הפסק דין, אבל אין מוסרים לו השטר שיגבה מהלוח מבני חורין, דהא יש לחוש שיגבה בו ממשעבדי מזמן ראשון ואם יטעון הלוח פרעתי, דינו כטוען בן בשאר שטרות. וי"א דפסול לגמרי ונאמן לומר פרעתי, אבל אינו נאמן לומר⁶⁸ לא היו דברים מעולם. וכן עיקר.

אבל מ"מ⁶⁹ לכולי עלמא גובה מהלוח כשהוא מודה שהוא חייב או כשיש עדים בזה. וכותבין לו פסק דין על הלוח, וממילא טורף אף ממשעבדי מיום שנכתב הפסק דין.

שטרי חוב המאוחרים, כשרים, שהרי הורע כוחו של בעל השטר, שאינו טורף אלא מזמן השטר. ואף על פי שלא כתבו בו שהוא מאוחר, הרי זה כשר.

דוקא⁷⁰ בשטרי הלואה. אבל בשטרי מקח וממכר, אפילו מאוחרים פסולים, אלא אם כן כתב האיחור בפירוש, דאיכא למיחש שמא אח"כ יחזור וימכרנה להמוכר, ויוציא אח"כ זה השטר שזמנו מאוחר ויאמר חזרתי ולקחתי ממך פעם שנית.

⁶⁵ שולחן ערוך ונו"כ הלכות הלואה סימן מג סעיף ז

⁶⁶ ואפילו אם יקחו הב"ד השטר בידם ולא יתנו לטרוף מזמן ראשון, או שיכתבו ב"ד על השטר, שטר זה לא יטרוף בו כי אם מזמן זה, אפ"ה אינו גובה ממשעבדים משום קנס, כיון דמתחילת כתיבתו היה ראוי ועומד לטרוף בו מזמן ראשון. סמ"ע שם י

⁶⁷ ש"ך י

⁶⁸ דלא כהש"ך [סקי"ב] שסובר דהוי מפי כתבם ונאמן לומר להד"מ. ואם הלוח מודה, חייב לשלם לכו"ע. ש"ך

[סקי"א]

⁶⁹ ש"ך ס"ק יד

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ט. הרי שמכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסין משועבדין ואת השבח מנכסין בני חורין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צו. וב"מ דף יד. ודרף עב. שקרקע אינה נגזלת⁷¹, ואם מכרה הגזולן לאחר, אפילו לאחר יאוש⁷², חוזרת לבעלים בלא דמים, והלוקח חוזר על הגנב, וכן אם מכרה הלוקח לאחר, חוזר השני על הראשון והוא חוזר על הגנב.

הגזול שדה ומכרה, והשביחה ביד לוקח, כשבא הנגזל להוציא השדה מיד לוקח⁷³, מוציא ממנו גם את השבח, בין שבח הבא מאליו ובין שבח מחמת הוצאות⁷⁴, אלא שיש אופנים שצריך הנגזל לשלם ללוקח עבור השבח.

וכבר התבאר שם ובב"ק דף צה: שהקרן ששילם על הקרקע חוזר הלוקח וגובה אותו מן הגזולן מנכסים משועבדים אפילו לא כתב לו אחריות, שאחריות טעות סופר הוא, ובשבח שיכול לגבות⁷⁵, גובה מבני חורי שאינו אלא כמלוה על פה.

י. משתעבד לזה ולזה וחזר וקנה מהו לקמא משתעבד או לבתרא משתעבד אמר רב נחמן הא מילתא איבעיא לן ושלחו מתם ראשון קנה רב הונא אמר יחלוקו

אין בעל חוב⁷⁶ טורף ממשעבדי אלא א"כ היו הנכסים ללוח בשעה שלוח לו ומכרם או נתנם אח"כ, אבל אם קנאם אחר שלוח ומכרם לא נשתעבדו לבעל

⁷¹ שו"ע ונו"כ שעה א

⁷² אפילו נמכרה לאלף זה אחר זה, שלעולם ברשות בעלים עומדת ואין יאוש בקרקע

⁷³ שאין במכירת קרקע גזולה כלום, ואם דר בו או נשתמש צריך לשלם שכר לבעלים,

⁷⁴ טור סימן שעג וכפירוש הבי"ד בדבריו. ואף כשצריך לשלם עבור השבח, כמ"ש להלן, אינו חייב להשאיר לו חלק בקרקע, וכפירוש השני שבב"י.

⁷⁵ לפי מה שיבואר ב"מ יד: וב"ק צו. שיש חילוק אם השביחה הלוקח בהוצאתו ואם השבח יותר מההוצאה ועוד

⁷⁶ שו"ע ונו"כ קיב א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

חוב⁷⁷, ואינו גובה אותם מהלקוחות, ומיהו בעודן ביד הלוח גובה מהם אף על פי שקנאם אחר שלוח, דמשועבדים לו כל מה שיש בידו כמו שנתבאר לעיל⁷⁸.

ואם שעבד לו מתחלה כל נכסיו שקנה ושיקנה, אז חל השיעבוד גם על מה שיקנה אח"כ, ותכף שיקנהו חל שיעבודו, לפיכך אם קנה אח"כ ומכר, בעל חוב גובה ממנו דשיעבודו קדים, ודוקא שפירש לו בפירוש וכתב דאקנה, אבל אם לא כתב לו דאקנה לא. ויש אומרים כיון דקי"ל אחריות טעות סופר הוא, בכל מה שראוי להשתעבד אמרינן טעות סופר הוא, ואפילו דאקנה נמי אם לא כתבו טעות סופר הוא. כמו שהתבאר לעיל. מיהו אם כתב לו בכתב מקצת אחריות ולא פירש לו דאקנה, יש אומרים דלא אמרינן עוד טעות סופר הוא, דהואיל ופירש קצתן מה שכתב כתב ומה שלא כתב לא כתב.

יא. והלכתא יחלוקו

מי שיש עליו⁷⁹ בעלי חובות הרבה כל מי שקדם זמן קנין של שטרו הוא קודם לגבות בין בקרקע בין במטלטלין, דמיד שהלוח לו נשתעבדו כל נכסי הלוח למלוח ואפילו מטלטלין, אולם זה שבמקרקעי שייך קדימה, דוקא כשהיו ביד הלוח קודם שלוח, שחל שיעבוד הראשון עליהם מיד בעת שהלוח לו, אבל אם קנאם אחר שלוח חובות הרבה, אף על פי ששיעבד לכל אחד מהם מה שעתידי לקנות אין בהן דין קדימה, שבשעה שקונה אותם חל עליהם שיעבוד כולם בבת אחת, וכל הקודם וגובה⁸⁰ זכה אפילו הוא אחרון⁸¹.

⁷⁷ הטעם, מפני שלא סמכה דעתו בשעת הלואה עליה שהרי לא היה בידו. סמ"ע שם א

⁷⁸ דלא גרע ממטלטלין הנמצאים ביד הלוח דנפרע מהן אפילו מן גלימא דעל כתפיה, ואפילו אם מת ונפלה אותה השדה קמי יתמי יכול לגבות ממנו, דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי, וכמ"ש המחבר בסימן שלפני זה בסעיף כ"א וגם בסימן ק"ז [סעיף א'], וגם מור"ם כתבו בסוף סימן זה. סמ"ע יב

⁷⁹ שו"ע ונו"כ קד ו

⁸⁰ כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים אפי' אם גבה שלא בב"ד ודלא כמ"ש הנ"י בשם קצת מפרשים דאי תפס טפי מפלגא מפקינן מיניה ע"כ והש"ך כתב דנ"ל דינו של הנ"י אמת כשתפס שלא מדעת הלוח או המוכר כו' ע"ש. ש"ך יד, ועעין קצוה"ח ונתיה"מ שם.

⁸¹ ואם קנה ביני ביני אחר שלוח מהראשון קודם שלוח מהשני ולא כתב להראשון דאקני, אז השני זכה לגבות ממנו לבדו, שהרי בשעת הלואה דהשני היתה בידו ועליו הלוח, אם לא שכתב להראשון דאקני. סמ"ע יט. דברי הסמ"ע אין ג"ל אלא ג"ל דיחלוקו. ש"ך שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

**יב. הרי שמכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה
כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסין משועבדין ואת
השבח מנכסין בני חורין ... חצי שבח**

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צה: וב"מ דף יד: דף טו. שהקונה קרקע⁸² שמשועבדת לבעל חוב, כשבא בעל חוב לטרוף מן הלוקח, אם כתב לו הלוח דאקנה⁸³, השבח שמשביחין הנכסים גם כן בכלל דאקנה הוא, שהרי זה כאילו נעשה השבח בידו הואיל ועודנו משועבד מכוחו לבעל חוב, לפיכך אם החוב כנגד הקרן והשבח יטרוף הבעל חוב גם השבח שהשביח בשדה ביד הלוקח, בין שבח ששבתו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו אילנות או שנתייקרה, בין שבח שהשביחו מחמת הוצאה.

אלא שאם שבתו מאליהם טורף כל השבח ואין ללוקח בו כלום כיון שלא טרח בו, ואם השביח מחמת הוצאה נוטל הלוקח תחלה מן השבח כנגד ההוצאה, ומה שהוא יתר על ההוצאה חולקין הבעל חוב והלוקח, הואיל והלוקח הוציא עליו הוצאה וטרח בו. ויש אומרים⁸⁴ שבכל ענין אינו גובה הבעל חוב רק חצי השבח אפילו בשבח שהשביחו הנכסים מאליהם, וכן עיקר.

כיצד, היה עליו חוב של מאתים זוז ומכר ללוקח שדה שוה מנה, והשביחה ביד הלוקח בין מאיליה בין על ידי הוצאה, בין היה השבח יתר על ההוצאה בין היתה הוצאה יתר על השבח עד ששוה מאתים, טורף הבעל חוב ממנה ק"נ מנה של דמי השדה ונ' של השבח ואין צריך לתת כלום ללוקח בשביל ההוצאה, והלוקח יקח נ' של שבח הנשארים, וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר אף מהמשועבדין שמכר או נתן לאחר שמכר השדה ללוקח, אבל השבח שטרף ממנו הבעל חוב אינו גובה אותה הלוקח מנכסי המוכר אלא מבני חורי ולא ממשועבדין, וטעמא שאינו גובה ממשועבדין מפני תיקון העולם שאין קול יוצא על השבח ולא ידעו הלוקחות ליזהר.

⁸² שו"ע ונו"כ שם קטו א

⁸³ כתב הסמ"ע היינו למאן דס"ל בדאקני לא אמרינן אחריות ט"ס הוא כמ"ש בר"ס קי"ב מיהו אפי' לפי שיטתייהו א"צ דאקנה כ"א הלוח למלוה אבל בלוקח לענין השבח אמרינן דהוי כאילו כתב לו דאקנה לכ"ע. והשיך השיג עליו בזה ע"ש

⁸⁴ רמ"א שם וטעמא שהשבח שהשביח ביד הלוקח אפילו מאליו הוי כאילו קנאו המוכר אחר שמכר השדה ללוקח, והרי חל שיעבוד המלוה והלוקח בבת אחת בשוה שהרי כתב לשניהם דאקנה, לפיכך חולקין אותו השבח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכל זה לא מיירי אלא שכתב ללוקח גם כן דאקנה, אבל אם כתב ללוקח בהדיא שלא יגבה מדאקנה, אין ללוקח בשבח כלום.

ולא מיירי ג"כ אלא בשבח ששבחו הנכסים בעוד המוכר חי, אבל מה ששבחו הנכסים לאחר מיתת המוכר אין לבעל חוב בו כלום, דכיון דמשום דאקנה אתינן עליה, מה שהשביחה לאחר שמת לא קנאו מוכר מעולם והרי נשאר כולו ללוקח.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

